

УДК 37.091.12:005.963

Воєділова Олена

ORCID 0000-0003-0771-8325
Scopus-Author ID 58405312400

Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: voiedilovaid@gmail.com

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТТЄВОГО БАЛАНСУ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІВ

Мета статті – обґрунтувати розробку курсу підвищення кваліфікації педагогів з врахуванням європейських практик збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів.

Методологія. Для досягнення поставленої мети нами було використано наступні методи дослідження: аналіз та узагальнення нормативних документів, які окреслюють особливості впровадження реформи освіти у напрямку підвищення кваліфікації педагогів; імперичні дослідження – проведено педагогічні спостереження за процесом підвищення кваліфікації у Ягеллонському та Варшавському університетах (Польща), Саксонського центру дидактики вищої школи (Німеччина), Інституті Орфа (університет Моцартеум) (Австрія), теоретичне моделювання (створення авторського курсу підвищення кваліфікації педагогів).

Наукова новизна дослідження полягає у розробці авторської програми курсу підвищення кваліфікації педагогів з врахуванням європейських практик збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів. Запропонований методичний матеріал з його організації та проведення.

Висновки. Визначено, що педагоги під час підвищення кваліфікації потребують сучасних знань та інструментів викладання, оскільки саме вони передають знання, уміння і навички широкому загалу. Оновлюючи підходи, важливо орієнтуватися на досвід європейських країн, які мають значні досягнення у цій сфері. Розроблено авторський курс підвищення кваліфікації педагогів «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів», що включає в себе сучасні інноваційні практики та методи навчання педагогів формування їх життєздатності.

Ключові слова: освітній процес, європейські практики, м'які навички, підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Реформа освіти в Україні потребує комплексного підходу, що включає не лише бюрократичні зміни, але й активне впровадження інноваційних підходів та створення альтернативних освітніх осередків [3, 5]. Лише так ми зможемо досягти модернізації освіти, яка відповідатиме сучасним вимогам та забезпечить розвиток професійних і особистісних здібностей молодих фахівців. Виникає необхідність створення альтернативних освітніх осередків, що є важливим кроком для модернізації існуючих можливостей фахівців [1]. Такі осередки можуть забезпечити доступ до найсучасніших знань та методик, сприяючи підвищенню якості освіти.

Оновлення освітнього середовища у вищих навчальних закладах дозволить орієнтувати викладачів, викладачок та науково-педагогічний персонал на розвиток soft skills. Професійні здібності студентів, молодих фахівців та абітурієнтів будуть покращені завдяки впровадженню сучасних методик в освітній процес [4, 6].

За останні кілька років завдяки зусиллям активних викладачів вже відбуваються позитивні зміни в галузі освіти. В Україні з'явилися інноваційні освітні проекти, метою яких є – трансформація інертного пострадянське мислення вчителів, змінюючи парадигму мислення і свідомості педагогів, а також зміст програми Нової української школи (НУШ). Попри позитивні зрушення, інноваційні проекти орієнтовані переважно на вчителів середніх шкіл, тому, на нашу думку, існує необхідність розширення таких проектів на вищу освіту для комплексної модернізації всієї системи.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Сьогодні педагогічні працівники в Україні зобов'язані проходити підвищення кваліфікації щорічно. При цьому, згідно з пунктом 7 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників,

затвердженого постановою № 800, педагогічні працівники самостійно обирають конкретні форми, види, напрями та суб'єктів надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації [3, 5].

Підвищення кваліфікації педагогічними та науково-педагогічними працівниками регламентується ключовими актами законодавства:

- Закони України «Про освіту» (статті 50, 59) та «Про повну загальну середню освіту» (статті 48, 51);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (далі – постанова № 800);
- Положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 09 вересня 2022 року № 805.

На нашу думку, під час підвищення кваліфікації педагога потребують сучасних знань і інструментів викладання, адже саме вони передають в маси знання, уміння, навички. Оновлюючи підходи, варто спиратися на досвід європейських країн, які мають значні напрацювання у цьому напрямку, а також концепцію «life long learning» (навчання впродовж життя), одним з важливих вимірів якої вважаємо усвідомлення того, що в майбутньому швидкість змін лише зростатиме і тому знадобиться не лише базова освіта, але й навчання впродовж життя [4, 6].

Мета статті – обґрунтувати та розробити курс підвищення кваліфікації педагогів з врахуванням європейських практик збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження із зазначенням методів дослідження. Аналіз підходів до підвищення кваліфікації педагогів у Ягеллонському та Варшавському університетах (Польща), вивчення досвіду Саксонського центру дидактики вищої школи (Німеччина), Інституту Орфа (університет Моцартеум) (Австрія) дозволили визначити провідні принципи та концептуальні підходи у цьому напрямку. Одним з напрямків розвитку професійного потенціалу педагогів у європейських ЗВО є турбота про їх благополуччя та життєвий баланс. Курси підвищення кваліфікації цих ЗВО включають в себе не лише розділи з вдосконалення знань дидактики та методики викладання за спеціальністю, а й також формування м'яких навичок педагогів, навчання щодо збереження власного здоров'я, розвитку особистісного потенціалу.

У результаті аналізу отриманої інформації, теоретичного моделювання було розроблено авторський курс підвищення кваліфікації «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів» [2] для здобувачів вищої освіти педагогічного спрямування, вчителів закладів загальної середньої освіти, науково-педагогічних працівників закладів передфахової вищої та вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Програма курсу підвищення кваліфікації передбачає ознайомлення педагогів з європейськими практиками та ефективними й інноваційними методами збереження їх життєвого та професійного балансу та благополуччя, мотивування викладачів вивчати світовий та європейський досвід для пошуку сучасних, прогресивних принципів і методів здоров'язбереження, об'єднання всіх зацікавлених сторін підготовки кваліфікованого фахівця, здатного реалізуватися у сучасних умовах.

Мета реалізації програми курсу підвищення кваліфікації – здійснення реальних кроків у підвищенні якості професійного та особистого життя на рівні трансформації свідомості педагогів, щодо їх здоров'язбереження та ознайомлення їх з європейськими підходами та інструментами щодо життєвого балансу та благополуччя.

Завдання програми:

– сформувати уявлення про інструменти здоров'язбереження (на основі популярних європейських практик);

- зосередити увагу педагогів на способах збереження власного здоров'я та здоров'я учнів;
- формувати навички збереження власного здоров'я та утримання життєвого балансу у педагогів.

Програма курсу підвищення кваліфікації «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів» передбачає зустрічі у форматі воркшопів, тренінгів, самостійну роботу (табл. 1).

Курс підвищення кваліфікації передбачає досягнення наступних результатів навчання: опанування навичками підвищенні якості професійного та особистого життя; трансформація уявлень педагогів, щодо їх здоров'язбереження та ознайомлення їх з європейськими підходами та інструментами щодо життєвого балансу та благополуччя.

У результаті опанування курсу у педагогів мають сформуватися загальні компетентності: здатність до розв'язання професійних проблем, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає використання адекватних засобів, методів, методик та можливість застосування інноваційних, творчих підходів та європейських практик.

Даний курс передбачає набуття педагогами фахових компетентностей:

– здатність використовувати інструменти збереження здоров'я учнів та власного для успішної професійної самореалізації;

- здатність генерувати нові креативні ідеї та досягати цілей;
- здатність здійснювати проєктування ефективної освітньої та відновлювальної діяльності;
- здатність пріоритетувати професійні завдання;
- здатність до безперервної самоосвіти та саморозвитку;

– здатність працювати в команді й організувати міжособистісну взаємодію в освітньому середовищі.

Зміст програми та розподіл годин за видами діяльності

Тема	Кількість годин	
	Аудит. робота	Самост. робота
1. Життєвий баланс педагога (теорія та практика).	2	2
2. «50 відтінків» педагогічної діяльності (професії).	2	2
3. Креативне мислення як шлях розкриття потенціалу особистості та пошуку натхнення.	2	2
4. Емоційне здоров'я та шляхи його збереження в педагогічній професії.	2	2
5. Психічне здоров'я та шляхи його збереження в педагогічній професії.	2	2
6. Соціальне здоров'я та шляхи його збереження в педагогічній професії.	2	2
7. Фізичне здоров'я та шляхи його збереження в педагогічній професії.	2	1
8. Європейські практики збереження здоров'я педагогів:		
8.1. Імпровізаційна хореографія – інструмент пошуку балансу.	2	1
8.2. Засоби Орф-підходу для відновлення життєздатності педагога.	2	1
8.3. Фітнес-технології для збереження здоров'я педагогів.	2	1
Всього	20	16

У змісті курсу заплановано ряд контрольних заходів, які передбачають виконання індивідуальних завдань та командних проєктів.

Успішне проходження курсу підвищення кваліфікації «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів» передбачає формування професійних можливостей: підвищення кваліфікації, що забезпечить якісне виконання основних та додаткових посадових обов'язків, сприятиме трансформації свідомості викладачів, підвищенню їх особистої цінності усвідомленню власної унікальності.

На курсі заплановані тренінги, майстерки, практикуми з формування життєвого балансу педагогів, емпатії, емоційного інтелекту, креативності. Кожне наступне заняття не схоже на попередні. Учасники отримують як інструменти, які зможуть використовувати у власному освітньому процесі, так і самостійно проживають моменти трансформації та саморозвитку. Щасливі посмішки педагогів – найвища цінність курсу, адже щасливий вчитель – щасливі учні.

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Визначено, що педагоги під час підвищення кваліфікації потребують сучасних знань та інструментів викладання, оскільки саме вони передають знання, уміння і навички широкому загалу. Оновлюючи підходи, важливо орієнтуватися на досвід європейських країн, які мають значні досягнення у цій сфері. Розроблено авторський курс підвищення кваліфікації педагогів «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів», що включає в себе сучасні інноваційні практики та методи навчання педагогів формування їх життєздатності.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямку вбачаємо у визначенні впливу курсу підвищення кваліфікації педагогів «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів на формування їх життєздатності».

References

1. Воєділова О. М. Модель заняття креативним рухом та хореографією в структурі орф-підходу. Орф-педагогіка сучасні виміри впровадження. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 лютого 2018 року, м. Київ (Україна)*. / за заг. ред. К.В. Завалко. Бориспіль: ФОП Кузьмичова Р. Ю. 2018. С. 43–45.
Voiedilova, O. M. (2018). Model zaniattia kreatyvnyim rukhom ta khoreohrafiieiu v strukturi orf-pidkhotu. Orf-pedahohika suchasni vymiry vprovadzhenia [A model of creative movement and choreography in the structure of the Orf approach. Orf pedagogy modern dimensions of implementation]. *Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 17-18 liutoho 2018 roku., m. Kyiv (Ukraine)*. / za zah. red. K.V. Zavalko. Boryspil: FOP Kuzmychova R.U. 2018. 43–45/ [in Ukrainian].
2. Воєділова О. М. Програма курсу підвищення кваліфікації «Європейські практики збереження життєвого балансу та благополуччя педагогів» URL: https://drive.google.com/file/d/1_nx8EKuT5Ko_glQA4SynzDRbVZou_yZ3/view (дата звернення: 22.05.2024).
Voiedilova, O.M. (2022). Prohrama kursu pidvyshchennia kvalifikatsii «Ievropeiski praktyky zberezhenia zhyttievoho balansu ta blahopoluchchia pedahohiv» [The program of the advanced training course «European practices of preserving the life balance and well-being of teachers»]. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1_nx8EKuT5Ko_glQA4SynzDRbVZou_yZ3 [in Ukrainian].
3. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

- Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 № 800. [Some issues of professional development of pedagogical and research-pedagogical workers. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 21, 2019 No. 800]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. Дженджеро О. Л., Воєділова О. М. Шляхи оновлення освітнього середовища в закладах вищої освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 11 жовтня 2019 р.).* Чернігівський національний технологічний університет. Чернігів. 2019. С. 25-27.
Dzhendzhero, O. L., Voiedilova, O. M. (2019). Shliakhy onovlennia osvithnoho seredovyscha v zakladakh vyshchoi osvity. *Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh informatsiinoho suspilstva : zbirnyk tez II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Ways of updating the educational environment in institutions of higher education]. Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh informatsiinoho suspilstva : zbirnyk tez II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Chernihiv, 11 zhovtnia 2019 r.). Chernihivskiy natsionalnyi tekhnolohichnyi universytet. Chernihiv. 2019. 25-27. [in Ukrainian].*
 5. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.05.2024).
Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. [About education. Law of Ukraine dated September 5, 2017. No. 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
 6. Yukhymenko-Lescroart, M. A., Sharma, G., Voiedilova, O.M. (2023). Thriving amidst adversity: Flourishing and Grit in Ukrainian college students with strong life purpose before and after the onset of the Russian war in Ukraine [Protsvitannia sered trudnoshchiv: protsvitannia ta tverdist ukrainskykh studentiv koledzhu z tverdoiu zhyttievouiu metoiu do ta pislia pochatku rosiiskoi viiny v Ukraini]. *Heliyon*, 9 (11) e21456. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21456> [in English].

Voedilova Olena

ORCID 0000-0003-0771-8325
Scopus-Author ID 58405312400

*PhD in Pedagogical Sciences, docent,
Department of pedagogy, psychology and methods of physical education
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: voiedilovaid@gmail.com*

EUROPEAN PRACTICES OF WORK-LIFE BALANCE AND WELLBEING OF TEACHERS

The purpose of the article is to justify the developing of the course of professional training of teachers regarding the European practices of preserving the life balance and well-being of teachers.

Methodology. To achieve the set goal, we used the following research methods: analysis and generalization of normative documents that outline the specifics of the implementation of the education reform in the direction of improving the qualifications of teachers; empirical studies – pedagogical observations of the process of professional development at the Jagiellonian and Warsaw Universities (Poland), the Saxon Center for Higher Education Didactics (Germany), the Orff Institute (Mozarteum University) (Austria), theoretical modeling (creation of an author's professional development course for teachers) were carried out.

The scientific novelty of the study consists in the development of the author's program of the teacher training course, taking into account the European practices of preserving the life balance and well-being of teachers. Proposed methodical material on its organization and implementation.

Conclusions. It was determined that teachers need modern knowledge and teaching tools during their professional development, since they are the ones who transfer knowledge, skills and abilities to the general public. When updating approaches, it is important to focus on the experience of European countries that have significant achievements in this area. The author's teacher training course «European practices for preserving the life balance and well-being of teachers» has been developed, which includes modern innovative practices and methods of teaching teachers to form their vitality.

Key words: *educational process, European practices, soft skills, professional development.*

Стаття надійшла до редакції 10.06.2024

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Жара Г. І.**